26/06/2019

“Τί σημαίνει να ’σαι άγιος άνθρωπος;”

/ Γνώμες

Πρωτοπρ. Κωνσταντίνος Καραϊσαρίδης, Αναπληρωτής Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.

Όταν εμείς οι Ορθόδοξοι ακούμε τη λέξη «αγιότητα», δεν σκεφτόμαστε ότι αγιότητα είναι μία αξία μια ιδέα του αξιολογικού συστήματος, όπως κάλλος, δίκαιο κ.λπ.

Με την αγιότητα ο νους μας στρέφεται αμέσως στον άγιο Θεό ως πρόσωπο ή στους αγίους ανθρώπους ως πρόσωπα, ή σε μια συγκεκριμένη διαδικασία αγνισμού, καθαρισμού, εξαγιασμού. Επομένως για μας τους Ορθοδόξους η αγιότητα έχει ένα οντολογικό περιεχόμενο, μια οντολογική αναφορά. Αναφέρεται στον Θεό και στους οικείους του Θεού. Ακόμη με τη λέξη αγιότητα εκφράζουμε

είτε τήν πορεία του εξαγιασμού, είτε καλύτερα το αποτέλεσμα αυτής της πορείας.

Όταν ο Θεός αποκαλύφθηκε στον Ησαΐα, όπως περιγράφεται στο 6ο κεφάλαιο, ο Ησαΐας βίωσε την εμπειρία ότι ίστατο ενώπιον του αγίου Θεού. Γι' αυτό και αυτόματα αναλογίστηκε την ευτέλειά του ως ανθρώπου. Οι δε Άγιοι άγγελοι εκφράζοντας τη δική τους εμπειρία, διότι κι εκείνοι ήταν ενώπιον του Θεού, υμνούσαν με το Άγιος-Άγιος-Άγιος. Στην πραγματικότητα υμνούσαν την εμπειρία την οποία βίωνε εκείνη τη στιγμή μαζί μ' εκείνους και ο Ησαΐας. Στην Π. Διαθήκη ο σκοπός της λατρείας ήταν η δοξολογία του μοναδικού και αληθινού άγιου Θεού. Και μάλιστα σύμφωνα με τους κανόνες και τους νόμους της γνήσιας λατρείας που θέσπισε ο ίδιος ο Θεός.

Ο ίδιος ο Θεός ασχολείται πως θα γίνεται ή λατρεία. Αν θα δείτε το πως θα πρέπει να οικοδομηθεί και να διακοσμηθεί ο ναός, θα παρατηρήσετε σκανδαλώδεις για τη νοοτροπία της εποχής μας λεπτομέρειες. Επιστήμονες ειδικοί σήμερα, στην Αμερική, είναι σε θέση ανά πάσα στιγμή να στήσουν όλο τον ναό του Σολομώντος με το διάκοσμο, όπως ήταν, μόνο με τις πληροφορίες της Π. Διαθήκης. Οποιαδήποτε απόκλιση από την αληθινή παραδοσιακή λατρεία του Θεού από μέρους του ιερατείου και του λαού της Π. Διαθήκης σήμαινε μόλυνση, ακαθαρσία απέναντι στο όνομα του αγίου Θεού και διά της ψεύτικης αυτής λατρείας αποδοχή εν τέλει των ψεύτικων θεών του περιβάλλοντος τότε κόσμου. Αληθινή λατρεία-αληθινός Θεός. Ψεύτικη λατρεία-ψεύτικος Θεός.

Στην Κ. Διαθήκη, σε αντίθεση με την τυπικότητα της Παλαιάς, βλέπουμε ότι τονίζεται η αληθινή λατρεία, αλλά και η εσωτερική στάση του ανθρώπου απέναντι στον ζώντα Θεό. Λοιπόν, αν για την Π. Διαθήκη η γνήσια λατρεία συνιστούσε ασφαλή παράγοντα για την προσέγγιση του αγίου Θεού, στην Κ. Διαθήκη εντελώς πρώιμα, ευθύς εξ αρχής, η λατρεία της πρωτοχριστιανικής κοινότητας ήταν ο τρόπος κοινωνίας με τον αναστάντα Κύριο, αλλά και δυνατότητα προσοικείωσης των καρπών του απολυτρωτικού Του έργου. Το στίγμα της πρωτοχριστιανικής κοινότητας, σύμφωνα με το βιβλίο των Πράξεων. είναι το εξής: ποιό είναι το κύριο χαρακτηριστικό της πρωτοχριστιανικής κοινότητας; «Ήσαν προσκαρτερούντες τη διδαχή των αποστόλων και τη κοινωνία και τη κλάσει του άρτου και ταις προσευχαίς». Αυτό ήταν η πρωτοχριστιανική κοινότητα. Επομένως η πρώτη αποστολική χριστιανική κοινότητα ήταν μια κατ' εξοχήν λατρεύουσα. προσευχομένη κοινότητα, κι η λειτουργική, λατρευτική ζωή της ήταν ο σημαντικότερος τρόπος έκφρασης και ταυτόχρονα το κύριο πεδίο φανέρωσης της Χριστοκεντρικής αυτοσυνειδησίας της. Δηλαδή, τον Χριστό λατρεία, κι αυτό ήταν η αυτοσυνειδησία τους, μες στη λατρεία, αυτή τη συνεπτυγμένη. Ήταν όμως το κύριο στοιχείο της ζωής τους. Γι' αυτό κι όταν καλούσαν κάποιον να έρθει να γίνει

χριστιανός, δεν του αράδιαζαν 67 επιχειρήματα περί αποδείξεως Θεότητος του Χριστού, του λέγαν «έρχου και ίδε». Αυτό το απηύθυναν οι πρώτοι χριστιανοί προς τους εκτός της Εκκλησίας, κι ήταν μια πρόσκληση για ένταξη στην ευχαριστιακή κυρίως σύναξη. Τί να ’ρθει να δει δηλαδή; Να ’ρθει να δει τη λατρεύουσα κοινότητα. όπου ο Χριστός είναι παρών και ενεργών στα πρόσωπα των αγίων αυτών ανθρώπων.

Η λειτουργική ζωή, η λατρεία της Εκκλησίας, τα πράγματα προχωρούν, οι αιώνες κυλούν, η Εκκλησία ξεκινώντας απ’ αυτήν την αφετηρία, ότι η λατρεία της απευθύνεται στον ζώντα προσωπικό Άγιο, Τριαδικό Θεό -που είναι και η πηγή κάθε αγιασμού- και επιδιώκοντας με ορισμένη διαδικασία τον αγιασμό του ανθρώπου στην κοινωνία του με τον Θεό, διάρθρωσε τον λειτουργικό βίο της πάνω σ’ αυτό τον βασικό άξονα: Άγιος είναι ο Θεός, αυτό είναι το δεδομένο, κι ο αγιασμός του ανθρώπου είναι το προσδοκώμενο, το επιδιωκόμενο. Ακόμη κι αυτό το ύψιστο, το κεντρικότερο μέρος της λατρείας της Εκκλησίας, που είναι η Θεία Λειτουργία, έχει ως στόχο τη δοξολογία του αγίου Θεού. Βλέπετε η Θεία Λειτουργία είναι η ευχαριστία, η δοξολογία του Θεού, αλλά κι ο αγιασμός των πιστών, η Θεία Μετάληψη. Με μία ενδιάμεση διαδικασία, ένα ενδιάμεσο στάδιο, που είναι ο αγιασμός των τιμίων δώρων. Τα οποία όμως δώρα, τα τίμια δώρα, αντιπροσωπεύουν όλους εμάς. Υπό τη μορφή των τιμίων δώρων προσφέρεται ο καθένας από μας στον Θεό, όπως ακριβώς και με τα δώρα που κάνουμε μεταξύ μας ως άνθρωποι εκφράζουμε τον εαυτό μας. Αν κάποιον αγαπάμε πολύ, κάνουμε ένα πολύ προσωπικό, πολύ ξεχωριστό δώρο. Ή αν θέλουμε να ξεμπερδεύουμε, κάνουμε ένα τυπικό και ανούσιο δώρο.

Αν ανατρέξουμε στους πρώτους χριστιανικούς αιώνες, θα δούμε ότι η Εκκλησία αυτή τη διαδικασία, την πορεία καθάρσεως και αγιασμού, τη συστηματοποίησε με τη δημιουργία της τάξεως των κατηχουμένων. Όλη η κατηχητική διαδικασία των κατηχουμένων για την πρώτη Εκκλησία, με τους εξορκισμούς, τις ευχές και προσευχές, τα κηρύγματα, τη διδασκαλία έως τη βάπτιση. το φώτισμα, είναι μία πορεία προς τον αγιασμό, την αγιότητα, γι’ αυτό κι η Εκκλησία προσεύχεται ακόμη γι’ αυτούς. Τα λέμε και σήμερα: «ίνα ο Κύριος αυτούς ελεήση, κατηχήση αυτούς τω λόγω της αληθείας, απο¬καλύψη αυτοίς το Ευαγγέλιον της δικαιοσύνης, ενώση αυτούς τη Αγία Αυτού Καθολική και Αποστολική Εκκλησία». Όποιος ενώνεται με την Αγία Εκκλησία, αγιάζεται: «Καταξίωσον αυτούς εν καιρώ ευθέτω του λουτρού της παλιγγενεσίας, της αφέσεως των αμαρτιών και του ενδύματος της αφθαρσίας, ένωσον αυτούς τη Αγία Σου Καθολική και Αποστολική Εκκλησία και συγκαταρίθμησον αυτούς τη εκλεκτή Σου ποίμνη».

Την αντίληψη αυτή της πρώτης Εκκλησίας τη βλέπουμε ακόμη καθαρότερα στη

συμπεριφορά της απέναντι στους βαρέως αμαρτάνοντας πιστούς. Αφού τους στερούσε την παρουσία στην ευχαριστιακή σύναξη κι ιδιαίτερα στο κεντρικό σημείο, διότι τους άφηνε να κάθονται απ’ έξω, όπως οι κατηχούμενοι, ώστε να μην είναι στο κεντρικό σημείο της Θείας Λειτουργίας, προσευχόταν «εύξασθε οι εν μετανοία εκτενώς, πάντες υπέρ των εν μετανοία αδελφών παρακαλέσωμεν, όπως ο φιλοικτίρμων Θεός υποδείξη αυτοίς οδόν μετανοίας, προσδέξηται αυτών την παλινοδείαν και εξομολόγησιν και συντρίψη τον σατανάν υπό τους πόδας αυτών εν τάχει και λυτρώσηται αυτούς από της παγίδος του διαβόλου». Η δημόσια εξομολόγηση, που γινόταν στην αρχαία Εκκλησία, δηλώνει αυτό ακριβώς, ότι η αμαρτία του καθενός δεν ήταν προσωπική του υπόθεση, όπως θα λέγαμε στη σημερινή γλώσσα, αλλά προσβολή απέναντι στον Άγιο Θεό και το σώμα Του το άγιο, την εκκλησιαστική κοινότητα. Γι’ αυτό και η αποκατάσταση, η εξομολόγηση γινόταν δημόσια. Κάνεις αμαρτία; Τότε προσβάλλεις το σώμα το άγιο της Εκκλησίας, του οποίου μυστικού σώματος είσαι μέλος.

Τί σημαίνει να ’σαι άγιος άνθρωπος; Δεν αγιάζει όλους εμάς, όλο το σώμα ο Χριστός; Η ευλογία και χάρη από τη ζωή Του και τη διδασκαλία Του σκορπάει παντού. Έτσι η πρώτη Εκκλησία, τα τρία πρώτα εισαγωγικά μυστήρια ή τα μυστήρια της χριστιανικής μυήσεως, βάπτισμα, χρίσμα, θεία ευχαριστία, τα κατανόησε ως μοναδική δυνατότητα κοινωνίας του ανθρώπου με τον άγιο Θεό, ως αποκατάσταση προηγουμένως του ανθρώπου εν Χριστώ στην αρχαία δόξα και λαμπρότητα. Το άγιο χρίσμα λέγεται στην αγγλική confirmation, δηλαδή επιβεβαίωση, όχι απλά μία χάρη, αλλ’ επιβεβαίωση ότι έχει χάρη αυτός ο άνθρωπος, είναι αγιασμός.

Αφού ο Κύριος εν τω ιδίω Αυτού προσώπω αποκατέστησε την πραγματικότητα της κοινωνίας με τον άγιο Θεό, με το μυστήριο της ενσάρκου οικονομίας Του, και με όλα τα στάδιά της, έρχεται η Εκκλησία και διά των ιερών μυστηρίων, με τη λατρεία της μας δίνει τη δυνατότητα κοινωνίας με τον ίδιο τον Χριστό και δι’ Αυτού με τον Πατέρα Του, καθώς και με το Άγιο Πνεύμα.

Κι έτσι έρχεται αργότερα ο άγιος Νικόλαος ο Καβάσιλας να μας το πει καθαρά για τα ιερά μυστήρια ότι «ταύτην την όδόν (των ιερών μυστηρίων δηλαδή) ο Κύριος έτεμεν εις ημάς ερχόμενος και ταύτην ανέωξεν την πύλην εισελθών εις τον κόσμον και εις τον Πατέρα ελθών ουκ ηνέσχετο κλείσαι». κι αφού έφυγε, δεν έκλεισε αυτή την πύλη των ιερών μυστηρίων, «αλλ' εξ εκείνου (από του Πατρός) διά ταύτης (δηλαδή της πύλης) επιδημεί τοις ανθρώποις». Απ' αυτή την πύλη των ιερών μυστηρίων έρχεται ο Χριστός. Τα ιερά μυστήρια δηλαδή, κατά τον άγιο Νικόλαο τον Καβάσιλα, είναι η πύλη της επικοινωνίας μας ή καλύτερα -πιό δόκιμος όρος θεολογικός- της κοινωνίας μας με τον Θεό, με τον Χριστό.

Ο πιστός, πορευόμενος διά των μυστηρίων της Εκκλησίας, πλησιάζει τον Χριστό, συναντιέται μαζί Του. αφού ο Χριστός διά των ιερών μυστηρίων συνεχίζει την ιστορική παρουσία Του μέσα στην Εκκλησία. Ο Χριστός στην Π. Διαθήκη ενεργεί ως άσαρκος λόγος, εμφανίζεται στους αγίους και τους δικαίους της Π. Διαθήκης, Σαρκούται κάποια στιγμή, έρχεται στη γη, κηρύττει, κάνει όλο το έργο Του, φεύγει όμως απ' αυτή τη γη. Έκτοτε έχουμε τη δυνατότητα να κοινωνούμε μαζί Του, να είναι ανάμεσά μας, εν τη Ευχαριστία, έως ότου θα έρθει εν τη Δευτέρα Παρουσία. Αυτός είναι ο θεολογικός πυρήνας των ιερών μυστηρίων. Δεν πρόκειται δηλαδή για Χριστοκεντρικό απλά χαρακτήρα, ότι μυρίζουν δηλαδή τα μυστήρια λίγο Χριστό, αλλά για πραγματική εν Χριστώ κοινωνία ή ακόμη διά των ιερών μυστηρίων, όπου αόρατος ιερουργός είναι ό Χριστός κι ορατός ιερουργός είναι ο ιερέας. Έτσι, έχουμε μια συμπόρευση, εν κοινωνία αγάπης και αγιασμού, του Χριστού και του πιστού, από τη γέννηση έως τη Δευτέρα Παρουσία. Δεν λέμε στη Γέννηση του Χριστού «σήμερον Χριστός γεννάται» ; Γιατί το λέμε; Για να γεννηθούμε κι εμείς εν Χριστώ.

Στη βάπτιση μας γιορτάζουμε τη Βάπτιση του Χριστού. Στον Ευαγγελισμό της Παναγίας, ως μυστήριο που ιερουργεί ο λόγος του Θεού, επιθυμούμε να συλλάβουμε κι εμείς κατοικούντα εντός μας τον Χριστό. Στη Σταύρωση καλούμαστε να συσταυρωθούμε και στην Ανάσταση, ν' αναστηθούμε. Η βάπτισή μας είναι καινούργια γέννηση, διότι είναι συνέχεια βίωσης του Βαπτίσματος του Κυρίου. Στην Ανάσταση γιορτάζουμε ότι ανιστάμεθα εν Χριστώ. Στην Πεντηκοστή ότι βαπτιζόμεθα εν Πνεύματι Αγίω. Στη Μεταμόρφωση ότι είναι καινούργια ζωή.

Ήδη έγιναν κάποιες αναφορές για τα ιερά μυστήρια: βάπτισμα, χρίσμα, ευχαριστία, μετάνοια και εξομολόγηση. Παρόμοια πράγματα ισχύουν και για τον γάμο, ο όποιος θεωρείται μέγα μυστήριο και μάλιστα κατά τον Απόστολο Παύλο «εις Χριστόν και εις την εκκλησίαν». Ο γάμος, η σχέση των δύο συζύγων, συσχετίζεται με το μυστήριο του Χριστού ως κεφαλής και της Εκκλησίας ως σώματος. Αυτό δεν είναι απλά μια όμορφη θεολογική εικόνα, αλλά μια βιβλική

τυπολογία. Ο γάμος, για να είναι εν Χριστώ μυστήριο και να αγιάσει τους ανθρώπους που στεφανώνονται, δεν πρέπει απλά να ενώσει δύο ανθρώπους, αλλά να ενώσει τον καθένα χωριστά και τους δυο μαζί με το πρόσωπο του Χριστού. Θα πρέπει δε να είναι τέτοια ενότητα, όπως αυτή του Χριστού και της Εκκλησίας, «μη έχουσαν σπίλον ή ρυτίδα». Ο υποψήφιος προς χειροτονία, σφραγίζεται, ευλογείται, αγιάζεται εν Αγίω Πνεύματι, προκειμένου να του εμπιστευθεί η διακονία του αγιασμού των πιστών. Ο Απόστολος Παύλος υπενθυμίζει στον μαθητή του επίσκοπο Τιμόθεο την υπ' αυτού Χειροτονία και τον παροτρύνει να εργάζεται αόκνως για τη ζέση τού επισκοπικού του χαρίσματος. Λέγει δε χαρακτηριστικά: «δι' ην αιτίαν αναμιμνήσκω σε αναζωπυρείν το χάρισμα του Θεού, ο έστιν εν σοι διά της επιθέσεως των χειρών μου» (Β΄ Τιμ, 1,6). Στο Άγιο Ευχέλαιο τα επιδιωκόμενα είναι η θεραπεία από τις σωματικές ασθένειες αλλά και η συγχώρηση των αμαρτημάτων, η ψυχική θεραπεία.

Η μοναχική ζωή είναι ή λατρεία τού Θεού. Ο βίος του μοναχού, η ημέρα του δηλαδή, χωρίζεται στα τρία: 8 ώρες μέσα στην εκκλησία, λατρεία του Θεού, 8 ώρες περίπου χειρωνακτική εργασία στην οποία ο μοναχός μπορεί να λέει προσευχή, να είναι λατρεύουσα ύπαρξη, και κάπου ένα οκτάωρο να τακτοποιήσει το κελί του, να κάνει τις προσευχές του. να δια¬βάσει πάλι. Δηλαδή λατρεία αέναος είναι η μοναστική πολιτεία.

Όταν γεννιέται ένα παιδί την πρώτη ήμερα (τώρα βέβαια δεν γίνεται αυτό, γιατί γεννιούνται στο μαιευτήριο), αμέσως διαβάζεται ευχή, αφού πλυθούν. τακτοποιηθούν οι πάντες, και διαπιστώνεται στην ευχή ότι ο Χριστός έδωσε την ευλογία αυτή στον άνθρωπο να είναι συνδημιουργός κ.τ.λ., αλλά παρά ταύτα, η μητέρα του παιδιού ως άνθρωπος έχει αμαρτήσει, γι' αυτό ζητείται συγχώρηση, όχι επειδή γέννησε το παιδί, αλλά ως άνθρωπος έχει αμαρτήσει. Το παιδί αυτό, παρ' ότι είναι αθώο, δεν έζησε ακόμη, δεν έχει αμαρτίες, έχει το προπατορικό αμάρτημα. Έτσι ζητείται κάποια συγχώρηση. Στις 40 μέρες, έρχεται η μητέρα πια και μπαίνει στην εκκλησιαστική κοινότητα, από την οποία ήταν απούσα γι' αυτό το διάστημα της λοχείας της και παραδίδει το παιδί ως δώρο στον Θεό, ο όποιος της το χάρισε.

Βλέπετε πως αμέσως αρχίζει η ζωή του ανθρώπου να μπαίνει σε μια πορεία αγιασμού μέχρι το τέλος του βίου, που είναι τα ιερά μνημόσυνα και οι προσευχές της Εκκλησίας για τους κεκοιμημένους. Όταν η Εκκλησία προσεύχεται για τους κεκοιμημένους, η ψυχή η οποία είναι αποδέκτης της προσευχής εκείνη τη στιγμή παρίσταται ενώπιον του Θεού. Δηλαδή παίρνει μια ανακούφιση. όσο κι αν είναι σε δύσκολη κατάσταση .

Γι' αυτό έχει δίκιο ο άγιος Μάξιμος που βλέπει την κτίση ολόκληρη ως κοσμική

λειτουργία, ως μία λατρεία στον Ένα, τον Πανάγιο, Τριαδικό Θεό, την πηγή του αγιασμού, των Θείων χαρισμάτων και κάθε αγιότητας.

«Ό,τι κι αν κάνει ο άνθρωπος, πρέπει να το κάνει με την ευλογία του Θεού, να το κάνει κατά Θεόν και να συνεργεί στον αγιασμό του.»

(Πηγή: «Αγιότητα, ένα λησμονημένο όραμα» -Αφιέρωμα, εκδ. Ακρίτας, σ. 86-93)